Cyngor Iechyd Cymuned Cwm Taf Morgannwg

Amseroedd aros am Lawdriniaeth Dewisol

Profiad y claf/gofalwr

Dyddiad cyhoeddi: Tachwedd 2022

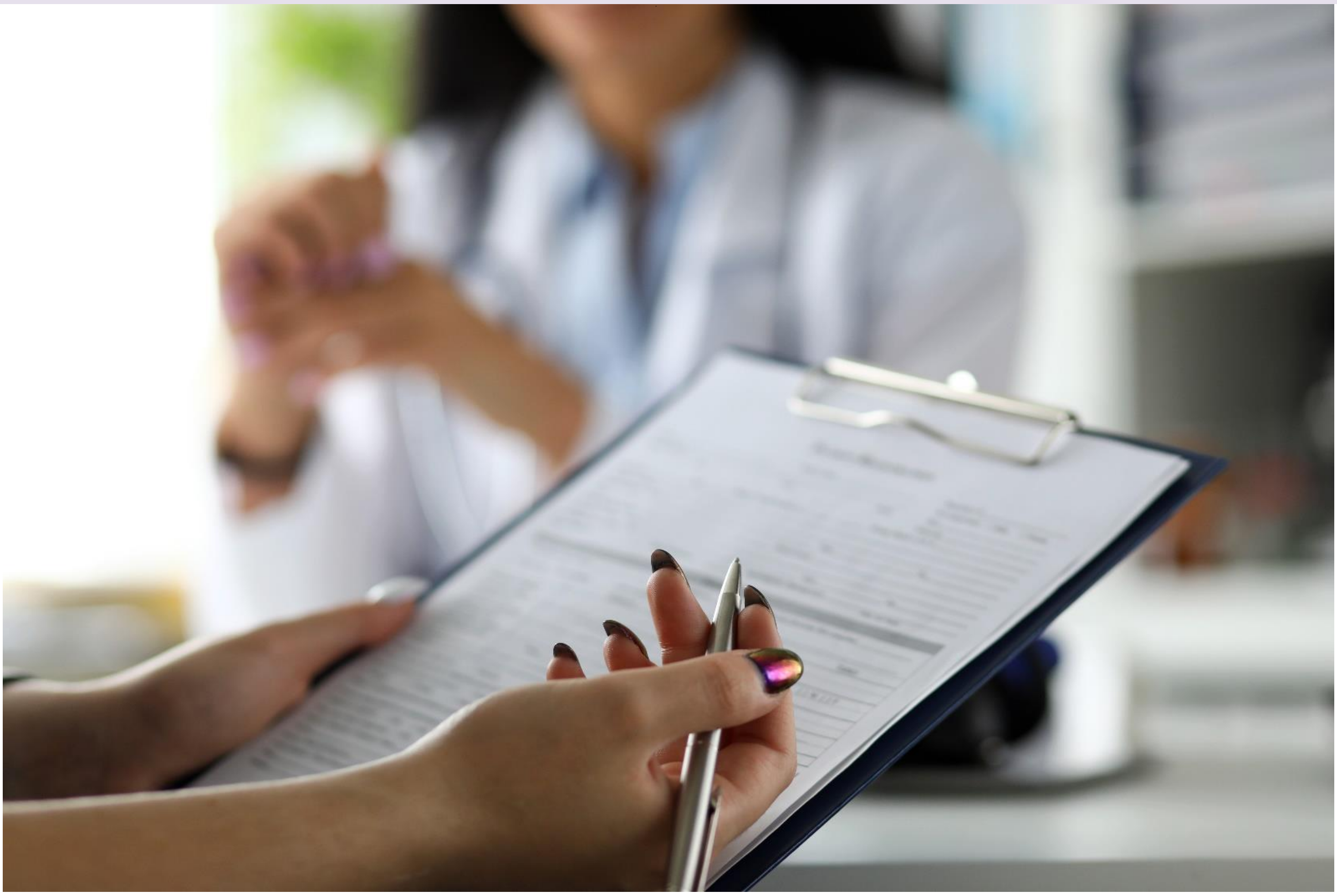

CYNGOR IECHYD CYMUNED
COMMUNITY HEALTH COUNCIL
CWM TAF MORGANNWG

www.cwmtafmorgannwgchc.wales

Fformatau hygyrch

Mae'r adroddiad yma hefyd ar gael yn Saesneg.

Os hoffech y cyhoeddiad hwn mewn fformat a / neu iaith arall, cysylltwch â ni.

Gallwch ei lawrlwytho o'n gwefan

http://cwmtafmorgannwgchc.wales

Neu gallwch ofyn am gopi drwy gysylltu â'n swyddfa. Mae'r manylion cyswllt ar dudalen 13

Cynnwys

Gwybodaeth am Gyngor Iechyd Cymuned Cwm Taf Morgannwg	**3**
Cefndir a chyflwyniad	**4**
Yr hyn wnaethon ni	**5**
Gan bwy y gwnaethom glywed	**6**
Yr hyn a glywsom	**7**
Dysgu o'r hyn a glywsom	**11**
Diolch	**12**
Adborth	**12**
Manylion cyswllt	**13**

Gwybodaeth am Gyngor Iechyd Cymuned Cwm Taf Morgannwg (CIC)

CIC Cwm Taf Morgannwg yw corff gwarchod annibynnol y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (GIG) yn Rhondda Cynon Taf, Merthyr Tudful a Phen-y-bont ar Ogwr. Rydym yn annog ac yn cefnogi pobl i gael llais wrth ddylunio a darparu gwasanaethau'r GIG.

Mae Cyngor Iechyd Cymuned Cwm Taf Morgannwg yn gweithio gyda'r GIG, cyrff arolygu a chyrff rheoleiddio. Rydym yn cynnig cyswllt pwysig rhwng y rhai sy'n cynllunio ac yn darparu gwasanaethau'r GIG, y rhai sy'n ei arolygu a'i reoleiddio a'r rhai sy'n ei ddefnyddio.

Rydyn ni'n clywed gan y cyhoedd mewn sawl ffordd wahanol. Cyn y pandemig coronafeirws, roedden ni'n ymweld yn rheolaidd â gwasanaethau'r GIG i glywed gan bobl tra roedden nhw'n cael gofal a thriniaeth. Roeddem yn siarad yn uniongyrchol â rhai gofalwyr a pherthnasau hefyd. Clywsom hefyd gan bobl mewn digwyddiadau cymunedol lleol, a thrwy gael trafodaethau gyda chynrychiolwyr a grwpiau cymunedol.

Ers y pandemig coronafeirws, mae angen i ni newid y gwahanol ffyrdd yr ydym yn ymgysylltu â'r cyhoedd a chleifion. Mae hyn wedi cynnwys cyflwyno arolygon ar-lein a fideo-gynadledda gan ddefnyddio apiau fel 'Teams' a mwy o bresenoldeb ar y cyfryngau cymdeithasol i glywed gan bobl yn uniongyrchol am eu safbwyntiau a'u profiadau o wasanaethau'r GIG. Rydym hefyd yn parhau i glywed gan bobl drwy ymholiadau a'n gwasanaeth eiriolaeth annibynnol. Mae Cyngor Iechyd Cymuned Cwm Taf

Morgannwg yn cynrychioli llais 'y claf a'r cyhoedd' yn Rhondda Cynon Taf, Merthyr Tudful a Phen-y-bont ar Ogwr.

Cyflwyniad a chefndir

Yn unol â'n Cynllun Gweithredol 2020/21, roeddem am glywed am brofiadau cleifion a gofalwyr o amseroedd aros am lawdriniaethau dewisol yn dilyn effaith pandemig Covid-19. Ym mis Mai 2022, cynhyrchodd Bwrdd Cynghorau Iechyd Cymuned Cymru adroddiad ar gyfer ymholiadau i effaith ôl-groniad amseroedd aros ar bobl yng Nghymru. Gallwch ddod o hyd i'r adroddiad hwn ar eu gwefan.
https://boardchc.nhs.wales/files/still-waiting-report/

Rydyn ni hefyd wedi bod yn clywed gan gleifion a gofalwyr yn ardal Cwm Taf Morgannwg am yr oedi i'w gofal, a'r effaith mae hyn yn ei gael ar eu bywyd bob dydd iddyn nhw, a'u teuluoedd. Rydym wedi clywed gan bobl drwy ein cyfryngau cymdeithasol, a thrwy ein harolwg cenedlaethol. Gallwch barhau i gwblhau'r arolwg trwy ein gwefan neu ddefnyddio'r ddolen isod:-
http://ow.ly/ezsy50ER6ZG

Mewn ymateb i'r amseroedd aros cynyddol oherwydd y pandemig, lansiodd Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg y cynllun Gwasanaeth Gwella Llesiant (WISE). Mae'r gwasanaeth yma'n darparu ymyrraeth anfeddygol i wella iechyd a llesiant pobl wrth fod ar restrau aros penodol. I ddechrau, bydd y tîm yn cefnogi cleifion gyda'r canlynol:

- Poen gronig
- Syndrom Coluddyn Llidus (IBS)
- Llesiant emosiynol – straen, pryder, PTSD
- Cardioleg – Pwysedd gwaed uchel
- Cyflyrau anadlu

Gallwch ddod o hyd i fwy o wybodaeth am y gwasanaeth yma. https://ctmuhb.nhs.wales/wise-ctm/news-blog-events/hoot-news/wise-takes-flight/

Beth wnaethon ni

Fe wnaethon ni greu holiadur ar-lein i gasglu profiad cleifion a gofalwyr o amseroedd aros. Cynhaliwyd yr arolwg dros gyfnod o 10 wythnos, rhwng 28 Mawrth 2022 a 1 Mehefin 2022.

Fe wnaethon ni rannu'r arolwg ar ein gwefan a thrwy ein cyfrifon Facebook a Twitter. Buom hefyd yn edrych ar yr adborth a gawsom trwy ein harolwg cenedlaethol trwy gydol y flwyddyn

Cawsom gefnogaeth llawer o grwpiau a rhanddeiliaid cymunedol hefyd i hyrwyddo'r arolwg drwy rannu ein herthyglau ymgysylltu drwy'r cyfryngau cymdeithasol. Roedd hyn yn cynnwys:-

- Cyngor Cymru i Bobl Fyddar
- Anabledd Cymru
- Awdurdodau Lleol
- Mudiadau sector gwirfoddol
- Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg

Fe wnaeth **121 o** gleifion/gofalwyr roi adborth am y profiad o amseroedd aros trwy ein harolwg.

Gan bwy y gwnaethom glywed

Rydym yn gwybod y gall profiadau pobl o wasanaethau'r GIG fod yn wahanol, gan ddibynnu ar eu nodweddion personol, felly fe wnaethom roi cyfle i bobl gwblhau ein holiadur cydraddoldeb ac amrywiaeth er mwyn ein helpu i ddeall hyn yn well. Dyma gipolwg o'r bobl a gwblhaodd ein harolwg cydraddoldeb ac amrywiaeth.

Cwblhaodd dros 76% o'r rhai a gwblhaodd ein harolwg, ein holiadur Cydraddoldeb ac Amrywiaeth, sef 93 o gleifion. Dewisodd rhai beidio ag ateb cwestiynau penodol. Tua 66% yn fenywod Categorïau ystod oedran: Tua **9%** oedd rhwng 18-29 oed Roedd tua **9%** rhwng 30 a 40 oed Roedd tua **9%** rhwng 40 – 50 oed Roedd tua **25%** rhwng 50 – 60 oed Roedd tua **20%** rhwng 60 – 70 oed Roedd tua **23%** yn 70 oed a throsodd **5%** heb ateb y cwestiwn hwn Roedd tua **89%** yn heterorywiol Roedd tua **45%** â rhyw fath o anabledd Roedd tua **3%** â math o arthritis Roedd tua **9%** wedi cael trafferthion symudedd Gallwch ddarganfod o'n cynllun Cydraddoldeb yr hyn yr ydym yn ei wneud i glywed gan wahanol grwpiau o bobl er mwyn i ni allu cynrychioli amrywiaeth y cymunedau yr ydym yn eu gwasanaethu yn well. Gallwch ddod o hyd i'n cynllun Cydraddoldeb ar ein gwefan https://cwmtafmorgannwgchc.nhs.wales/files/reports/equality-plan-202223/

Yr hyn a glywsom

Prif ganfyddiadau'r arolwg

Rhoddodd y cleifion a'r gofalwyr adborth i ni am eu profiad o amseroedd aros.

Fe wnaethom ofyn pa restrau aros roedd pobl yn aros arnyn nhw:

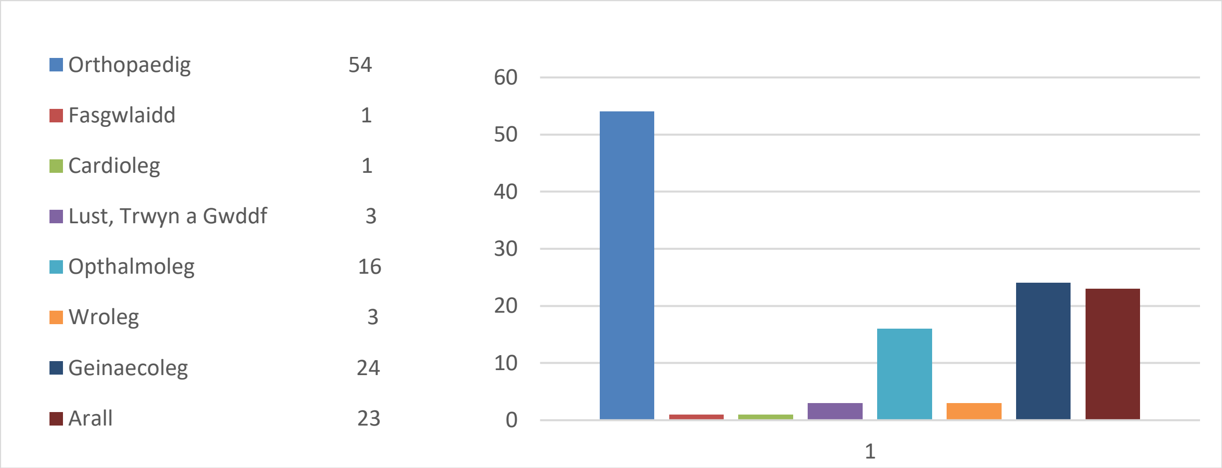

Roedd llawdriniaeth yr oedd pobl yn aros amdano yn y categori 'arall' uchod yn cynnwys llawdriniaeth deintyddol, llawdriniaethau hernia, a llawdriniaethau coden y bustl.

Gofynnwyd hefyd am ba hyd y mae pobl wedi bod yn aros am lawdriniaeth:

Dywedodd pobl oedd wedi aros dros 24 mis am eu gofal wrthon ni:-

"Wedi cael gwybod y bydden nhw yn galw amdanaf amdano mewn ychydig wythnosau a 2+ mlynedd yn ddiweddarach yn dal i aros. Covid yw'r esgus! "

"Dwi wedi cael sawl asesiad o flaen llaw ond dal heb gael union ddyddiad ar gyfer llawdriniaeth, ond mae amser jyst yn mynd yn hirach ac yn hirach. "

"Wedi aros dros bedair blynedd, dim help wedi'i roi, dim cefnogaeth yn cael ei ddarparu. Cael fy ngadael i bydru"

Ar y cyfan, roedd pobl a ymatebodd i'n harolwg yn anhapus gyda faint o amser y maen nhw'n gorfod aros am eu llawdriniaeth dewisol gan ddweud ei fod yn effeithio ar eu bywydau mewn rhyw ffordd.

Fe ofynnon ni sawl gwaith y mae llawdriniaeth pobl wedi'i ganslo neu ei ohirio:

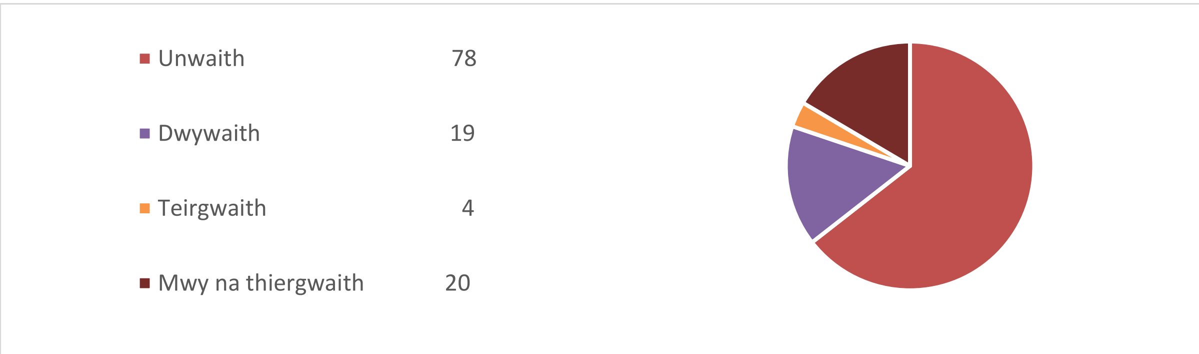

Cafodd llawdriniaethau 20 o gleifion eu canslo dros 3 gwaith. A dim ond 12(10%) o'r 121 o bobl a gwblhaodd ein harolwg yn dweud bod eu darparwyr ysbyty neu ofal iechyd wedi eu diweddaru ynghylch unrhyw oedi neu newidiadau i'w meddygfa. Dim ond 14 (12%) allan o 121 o bobl oedd yn teimlo bod eu darparwr gofal iechyd wedi rhoi unrhyw beth ar waith i'w helpu yn ystod y cyfnod hwn, fel help i reoli poen.

Dywedodd pobl wrthon ni:

"Ers bod yn aros am ben-glin newydd, rwyf wedi cael cwymp pellach a arweiniodd at dorri fertebra a phelfis, nawr mae angen clun newydd sydd wedi cael blaenoriaeth, mae'r ddwy lawdriniaeth wedi'u rhestru fel argyfwng meddygol clinigol"

"Rwyf wedi cael fy ngalw i'r ysbyty ar y funud olaf ac yna cael clywed hanner awr yn ddiweddarach ei fod yn cael ei ganslo. Mae hyn wedi digwydd nifer o weithiau. Rwy'n oedrannus ac mae gen i broblemau symudedd. Rwy'n deall y problemau y mae'r GIG yn eu profi ar hyn o bryd, ond mae popeth yn cael ei adael yn gyson i'r eiliad olaf yna yn cael ei ganslo yn straen mawr i mi. Heb wybod, edrych ymlaen a wedyn cael fy siomi eto. Rydw i mewn poen ac yn digalonni oherwydd yr ansicrwydd cyson. "

"Cefais fy nghyfeirio at Ysbyty Brenhinol Morgannwg gan fod fy nghofnodion wedi eu colli ers 3 blynedd yn Ysbyty Tywysog Charles. Mae fy ngolwg wedi dirywio yn y cyfnod hwn ar ôl llawer o ganslo ac ar un adeg doedd dim Ymgynghorydd yn Ysbyty Tywysog Charles. Mae'r amseroedd aros yn Ysbyty Brenhinol Morgannwg yn ddychrynllyd, cefais apwyntiad ddoe ar ôl gofyn pam nad oeddwn wedi cael fy ngweld yna bu'n rhaid aros am 2 awr a hanner i weld meddyg. "

"Cefais fy rhoi ar restr clinigau poen 2 flynedd yn ôl yn dal i aros am yr apwyntiad cyntaf "

"Dim triniaeth, nawr yn gaeth i'r tŷ ac yn gorfod defnyddio cadair olwyn"

Dywedodd 118 (98%) o bobl bod eu hiechyd a'u llesiant wedi cael eu heffeithio oherwydd oedi gyda llawdriniaeth, ymhlith y sylwadau, roedd:

"Ansawdd bywyd isel iawn"

"Ni allaf bob amser gwblhau tasgau dyddiol"

"Dwi'n ddall mewn un llygad sy'n cael effaith ar bob agwedd o fywyd"

"Gallai aros am lawdriniaeth llygaid gymryd 29 mis ar y rhestr aros, gallwn golli fy ngolwg erbyn hynny. "

"Ni allaf wneud fy ngwaith mwyach a bu'n rhaid i mi ei roi i fyny. Mae gen i bensiwn bach yn y gweithle a does gen i ddim hawl i unrhyw incwm neu fudd-daliadau eraill gan nad ydw i'n gallu gweithio. "

Dywedodd 53 (44%) o'r bobl eu bod yn gwybod gyda phwy i gysylltu yn y Bwrdd Iechyd ynglŷn â'u llawdriniaeth. Dywedodd pobl wrthon ni

"Dwi wedi gorfod ffonio i ddarganfod beth sy'n digwydd drwy'r amser a byth yn cael ateb call. Dyw staff rhestr aros y swyddfa byth yn ffonio'n ôl pan maen nhw'n dweud y byddan nhw'n gwneud hynny. Rwyf wedi cael galwad i ddweud fy mod yn un o'r cleifion sy'n aros hiraf, ond dyw'r tîm archebu dal heb archebu fy llawdriniaeth."

"Dwi wedi ffonio ddwywaith, does neb ar y rhestr yn derbyn llawdriniaeth, mae'r rhestr dros 36 mis"

Dysgu o'r hyn a glywsom

Mae pobl yn rhannu eu profiadau, yn dda ac yn ddrwg, oherwydd eu bod eisiau gwneud gwahaniaeth.

Dangosodd canlyniad ein harolwg fod pobl yn aros yn hir am eu llawdriniaeth, yn enwedig llawdriniaeth orthopedig. Cafodd pobl eu gadael mewn poen, ac mae'r ansicrwydd o beidio â gwybod a fydd eich llawdriniaeth yn digwydd neu'n cael ei ganslo yn achosi pryder. Mae dros hanner y bobl wnaeth ymateb wedi disgwyl dros 2 flynedd am eu llawdriniaeth sy'n cael effaith negyddol ar eu bywyd bob dydd. Roedd pobl yn teimlo ar y cyfan nad oedden nhw'n cael gwybod am newidiadau i'w triniaeth, ac nad oedd unrhyw beth yn cael ei roi ar waith i'w helpu i reoli eu cyflyrau tra ar y rhestr aros fel rheoli poen. Dangosodd yr arolwg fod pobl yn credu bod eu hiechyd a'u llesiant wedi dioddef oherwydd yr oedi yn eu llawdriniaeth.

Dywedodd 16 o'r 121 o bobl wnaeth ymateb wrthym eu bod yn disgwyl am lawdriniaeth ophthalmoleg. Roedd y rhain gan fwyaf ar gyfer tynnu cataract gyda 5 o'r cleifion hynny yn aros dros 24 mis am eu llawdriniaeth.

Mae Bwrdd Iechyd Prifysgol Cwm Taf Morgannwg yn gweithio'n galed i ddod dros effaith dinistriol y pandemig coronafeirws. Maen nhw'n rhoi cynnig ar lawer o pethau newydd i ddod â rhestrau aros i lawr, gan gynnwys y Gwasanaeth Gwella Llesiant newydd (WISE). Mae rhestrau aros yn cynyddu'n ddyddiol, gan fod pobl nad oedd yn teimlo'n ddigon diogel i ymweld â'u meddyg teulu yn ystod y pandemig bellach yn chwilio am driniaeth. Mae'r effaith dinistriol ar lawer o bobl y cafodd eu gofal a'u triniaeth eu gohirio oherwydd y pandemig yn glir. Mae pobl yn disgrifio amrywiaeth o bethau sy'n effeithio ar eu bywydau bob dydd wrth aros, fel gorfod dibynnu ar eraill, neu ddim yn gallu gweithio bellach.

Mae Llywodraeth Cymru yn bwriadu dod ag amseroedd aros hir i ben, a bydd y ffordd y mae'r GIG yn ymateb i gyflawni'r cynllun, yn allweddol er mwyn delio gyda'r pethau y gwnaethon glywed oedd yn bwysig i bobl ar draws Cwm Taf Morgannwg.

Diolch

Hoffem ddiolch i bawb a gymerodd yr amser i rannu eu barn a'u profiadau gyda ni. Rydyn ni'n gobeithio y bydd hyn yn dylanwadu ar wasanaethau gofal iechyd i gydnabod a gwerthfawrogi'r hyn maen nhw'n ei wneud yn dda, a gweithredu lle mae angen iddyn nhw mor gyflym ag y gallan nhw i wneud pethau'n well.

Adborth

Byddem wrth ein boddau'n clywed beth rydych chi'n ei feddwl am yr adroddiad hwn, c unrhyw awgrymiadau ar sut y gallem ei wella, i wneud ein gwaith yn y dyfodol yn well. Mae'r adroddiad ar gael yn Gymraeg a Saesneg.

Manylion cyswllt

Cyngor Iechyd Cymuned Cwm Taf Morgannwg
Tŷ Antur, Parc Navigation, Abercynon
CF45 4SN

01443 405830

Enquiries.ctmchc@waleschc.org.uk

www.cwmtafmorgannwgchc.wales

https://twitter.com/CTMCHC

https://facebook.com/CTMCHC

https://www.instagram.com/cwmtafmorgannwg

Os wnewch chi ysgrifennu atom yn Gymraeg, byddwn yn eich ateb yn Gymraeg. Ni fydd hyn yn arwain at oedi wrth ymateb i'ch gohebiaeth.

Rydym yn croesawu galwadau ffôn yn Gymraeg.

Cyngor Iechyd Cymuned Cwm Taf Morgannwg